

FILOZÓFUS

SZAKMAISMERTETŐ INFORMÁCIÓS MAPPA

Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program
(HEFOP) 1.2 intézkedés

„Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat fejlesztése”

FILOZÓFUS

Feladatok és tevékenységek

Aki eltökélte, hogy filozófus lesz, különleges foglalkozást választ magának. Vágyott szakmája alapjait két és félezer éve rakták le lelkes műkedvelők, akik többnyire görög városállamok szabad polgárai voltak, és baráti összejöveteleken, esetleg saját alapítású magániskolákban csiszolták a mesterfogásokat. Ezek a mesterfogások az évezredek folyamán mit sem változtak. A napjainkban „hivatásos”-nak készülő filozófia szakos hallgatóknak ugyanúgy az argumentációban kell gyakorlatot szerezniük, mint mondjuk Szókratész tanítványainak: a világos, logikus, jól tagolt, kritikus érvelés tudományában. Olyan készség és szemléletbeli tudás ez, amelyet akkor is hasznosítani tudnak, ha filozófus diplomájuk kézhezvétele után egészen más pályán, mondjuk, a gazdaságban helyezkednek el.

Ahogy időtlenek a filozófia módszerei, alapvetően ugyanez áll a tárgyára is. A valóság egészét, a lét értelmét akarja megragadni évezredek óta.

A filozófia nem egy szaktudomány a többi közül, melynek bizonyos szűkebb tárgyköre és sajátos módszere van. A filozófiai problémákra nem tudunk válaszolni sem hétköznapi tapasztalataink, sem tudományos, pl. kísérleti eredmények alapján. A filozófus azokra a dolgokra kérdez rá, amelyek a „józan ész”, a tudomány, stb. számára magától értetődőek, alapvetők.

A **történetfilozófus** arra kíváncsi, hogy „Van-e a történelemnek „kereke”, vagyis célja, fejlődik-e a világ?”

A **társadalomfilozófus** pedig azt firtatja, hogy „Mi az a társadalmi igazságosság? Szükségszerű-e az elnyomó hatalom pl. az állam léte a társadalomban? Egyáltalán mi az a hatalom?”

A **morálfilozófus** ellenben azon gondolkozik, hogy mit jelent a „helyes”, a „helytelen”, a „jó-rossz”, a „felelősség” fogalma.

A példákat hosszan sorolhatnánk. Kitűnik belőlük a filozófus fő „munkaköri kötelessége”: rákérdezni a világról és önmagunkról szóló alapvető hiedelmeinkre, öröknek hitt igazságainkra. Rákérdezni, sőt megkérdőjelezni azokat.

Amit mond, megvilágító lehet, de nyugtalaníthat is. Hálás-háládatlan feladat. Ellentmondásos szerep. Különleges-elkülönülő életforma.

Életforma, amely érintetlenül vészelt át az évezredek. Korról korra átmentette kérdéseit, a hagyományos válaszokban kételkedés hagyományát.

Persze a megoldások folytonos újraírása/újragondolása maga a változás. Sőt, napjainkra az örök dilemmák egy része is kicserélődött.

A filozófiának története van.

A filozófia története

Az alatt a több mint két és félezer év alatt, amióta egyáltalán van filozófia, sokszor változott a tartalma. Több olyasmi, amit az ókor még filozófiának tartott, már régen önálló szaktudománnyá lett. Másrészt a filozófia kibővült olyan problémákkal, amelyek az ókori embert még nem foglalkoztatták.

A filozófia eredetileg az összes tudományt magában foglalta, de a különböző szaktudományok az idők során fokozatosan önállósultak. Ám már az ókorban megkülönböztették a többi tudománytól a szorosabb értelemben vett filozófiát, amelyet Arisztotelész „első filozófiának” nevezett. Erről szóló könyvének a Metafizika címet adta, később ez a szó lett a szűkebb értelemben vett filozófia neve. A metafizika mindazon létezőkkel foglalkozik, amelyekkel az egyes szaktudományok, de ezt sajátos szempontból teszi: a létezőkkel, mint lényegi, általános vonások hordozóival, egymással ok okozati kapcsolatban állókkal foglalkozik. A metafizikán belül *megkülönböztetünk általános és speciális metafizikát*. Az előbbi az ontológia, ami a létezőket úgy tanulmányozza, hogy közben a valóság legáltalánosabb, az összes szaktudomány tárgyaiban közös elemeit igyekszik megragadni. A speciális metafizika viszont a létezők egy-egy meghatározott területének szentel megkülönböztetett figyelmet. A speciális metafizikához soroljuk az ember ontológiáját, a filozófiai antropológiát (ez az ember lényegét igyekszik meghatározni, azon általános vonásait, amelyek alapján egyáltalán képes mindazon tevékenységekre, amelyek az emberrel foglalkozó szaktudományok tárgyát alkotják), valamint a kozmológiát (természetfilozófia) és a természetes teológiát, melynek tárgya Isten létezésének észérvekkel történő bizonyítása, valamint Isten mibenlétének, tulajdonságainak, a világ egészéhez és az emberhez való viszonyának vizsgálata. A

filozófiához tartozik még a metafizikán kívül a logika és az ismeretelmélet is, valamint az etika vagy erkölcsstan és az esztétika.

Az ismeretelmélet a megismerés problémáját, a logika a helyes gondolkodás törvényeit tárgyalja.

A két utóbbit a gyakorlati filozófiához soroljuk. Az etika az emberi cselekvés értékrendjét állapítja meg. Az esztétika tárgya elsősorban a művészet, de foglalkozik a szépség, a rótság, a fenségesség és a többi ún. esztétikai minőség természeti előfordulásaival is.

A történelmi fejlődés során a filozófia arisztotelészi definíciója néhány jelentős módosuláson ment át, bár alapjában véve és elvileg változatlan maradt: a filozófia mindvégig a valóság egészét kívánja átfogni.

Az ókori filozófiai gondolkodás a középkorban a zsidó-keresztény kinyilatkoztatással szembesül. Ez befolyásolja a filozófia tárgyát és módszerét. A középkorban a háromszemélyű egy Istenben fedezték fel értelmes hittel és hívő értelemmel a *létet* mint *alapot*. Isten a *Létező*, a *Teremtő*, a világ pedig az *Ő* alkotása. Kivételes helyzete van a teremtmények között az embernek, akit Isten képmásának tekintenek. Következésképpen *Isten* és az *ember* lett a középkori, a keresztény filozófia témája.

Megváltozott a filozófiának a tudás egészében, a tudományban betöltött jelentősége is. Az ókori gondolkodásban a tudományok szülőanyjának tekintették a filozófiát, a középkorban pedig a teológia szolgáloja lett belőle. E szerepváltásban megcserélődik a filozófia feladata: az vár rá, hogy az észre, a szellem természetes világosságára építkező tudásként megvonja önnön korlátait, és önkorlátozásával a hithez és a természetfeletti világossághoz vezessen el. Az a rendeltetése, hogy az emberi élet egészéből kiírja azokat az ismeretlen kérdéseket, melyekre csak a hit ismeri a válaszokat. Az emberi ész saját és önálló elvein nyugvó ésszerű tudás mellé lép a kinyilatkoztatásra épülő hit mint a valóság sajátos értelme. A középkori gondolkodók meg voltak győződve arról, hogy a valóság egységes értelmét, amit a filozófia keres, a kinyilatkoztatott hit világítja meg. A valóság kinyilatkoztatott értelme hívő tudásként mutatkozik meg, s a középkorban ezt értették bölcsességen.

Rátérve néhány szó erejéig a modern kor bölcséletére: az elmúlt két-háromszáz év eszmeáramlatainak ismertetésére nem vállalkozhatunk. Említsük hát meg azt a gondolkodót, aki a középkoréhoz képest új irányt szabott a filozófiának, újraértelmezte az ember helyét a világban. Aki szerint a valóság megismerésének kiindulópontja többé már nem a lét mint alap, nem is az Isten mint Teremtő, hanem az ember, helyesebben az ember lényegének tekintett értelem, a ráció. René Descartes-ról van szó.

Elsőként ő rajzolt a modernitás hőséről, a feudális politikai és szellemi hatalmaktól független, a világot nem a hit, hanem az újkori tudomány segítségével megismerő és birtokba vevő, individualista polgárról máig ható érvényű filozófiai portrét.

Ehhez a descartes-i emberképhez nyúltak vissza a későbbi korok bölcselei, ha mást mondtak, akkor is ehhez képest mondtak mást.

Aki érteni akarja az újkori filozófiáját, Descartes-tal kell kezdenie az olvasást.

A filozófus feladatai, munkatevékenysége

A filozófiai alkotómunka alapvetően kétféleképpen folyhat. Az egyik a dialogikus forma. Szókratész legtöbbször baráti összejöveteleken vitatta meg tanítványaival a filozófia jelentős kérdéseit. Arisztotelész sétálva szeretett tanítani. A középkor gondolkodói szívesen mérték össze szellemi fegyvereiket filozófiai vitákon.

A kollégákkal, tanítványokkal folytatott beszélgetések lehetőséget adnak a felmerülő ötletekre történő azonnali reagálásra. Így már korán kihullhatnak a rostán a szakmai közösség segítségével zsákutcának minősített gondolati próbálkozások, ugyanakkor a gyors visszajelzések miatt áldozatul is eshetnek azok az elképzelések, amelyek csak alaposabb kidolgozás után bizonyulnának ígéretesnek.

A másik munkastílus, a „magányos” alkotás fordított előnyökkel és hátrányokkal jár. Az így dolgozó filozófus hosszú ideig érleli és írásba foglalja nézeteit, mielőtt a nyilvánosság elé lépne velük. Az azonnali kontroll távoltartása elmélyültebb munkát tesz lehetővé, ugyanakkor növeli a vakvágányra futás veszélyeit is.

Akármelyik alkotói utat választja is a filozófus, a cél ugyanaz: ***a világról és benne az emberiségről megalapozott elképzelések kialakítása***. Ehhez számba kell vennie az alternatív álláspontokat, majd ezeket gondosan elemeznie, összehasonlítani és értékelnie. Ki kell fejtenie a felfogását megalapozó érveket és a belőlük levonható következtetéseket.

A filozófiai vizsgálódáshoz kritikai szellem, világos, koherens gondolkodás szükséges. Nem nélkülözhető a tolerancia, az elvszerű beállítódás, de a mások felfogása iránti nyitottság sem.

Jellemző munkakörök:

Esztéta,

Filozófiatörténész,

Nyelvfilozófus,

Társadalomfilozófus.

Logikus,

Morálfilozófus,

Tudományfilozófus,

Követelmények

Milyen tulajdonságokkal bírjon egy filozófus?

Kritikai gondolkodás

A filozófiai gondolkodást, (főleg az európai) kialakulásától kezdve napjainkig a kritikai szemlélet jellemzi. A kritikai megközelítés elutasítja a tekintélyelvűséget, az ésszerűség követelményét támasztja a gondolkodással szemben. Fogalmi világosságra törekszik, és meggyőző érveket alkot. Nem hagyja magát eltéríteni érzelmektől, hangulatoktól, szeszélyektől, mentes az elfogultságoktól. Tudatában van a tévedés lehetőségével az emberi megismerés folyamatában és ezért bármikor kész az igaznak vélt korábbi tudás felülvizsgálatára és korrekciójára.

Aki filozófiai tanulmányokat végez, képletesen szólva felfedezi és birtokba veszi a nagy elődök gondolati örökségét. Ez az örökség nem a teljes igazságok kincsesháza. Valamennyi filozófiai válasz-alternatívával szemben felhozhatók ellenvetések. Minél bonyolultabb valamely probléma, annál kevésbé adható rá minden szempontból kielégítő válasz.

Nyitottság, tolerancia

Eszmecseréi során a filozófusnak mások felfogásával szemben nyitottnak kell lennie. Abból kell kiindulnia, hogy felfogása legjobb esetben is csak részleges és időleges válasz lehet az adott problémára. A beszélgetőpartnerek elgondolása egyrészt bizonyos

területeken egyezhet sajátjával, másrészt ott, ahol eltér, esetleg egyes vonatkozásokban felül is múlhatja az általa képviselt felfogást. A tolerancia olyan kommunikációs beállítódás, amely alkalmassá tesz arra, hogy nyitott maradjon, és oda tudjon figyelni mások gondolataira, mindenkor készen arra, hogy másoktól tanuljon.

Jó kommunikációs készség, megfelelő nyelvi készség

Aki filozófiával foglalkozik, kiváló előadói és íráskészséggel kell rendelkeznie. Az idegen nyelvek közül legalapvetőbb az angol és a német, illetve az antik filozófiát tanulmányozók számára az ógörög és a latin nyelv.

Kutatói lelemény, kreativitás

A szellemi pályákon nagy szükség van az ún. újító képességre, amely lehetővé teszi az új viszonylatok megtalálását, eredeti ötletek, gondolatok kidolgozását.

Erre a munkára jellemző, hogy az e területen működők összetett mentális készségek és gondolkodási folyamatok segítségével új ismereteket tárnak fel, illetve a már ismert dolgok új megközelítését dolgozzák ki.

Érdeklődés, tanulási készség

Fontos az átlagon felüli olvasottság, érdeklődés. A matematikai-természettudományos műveltség éppúgy megfelelő alap lehet, mint a humán ismeretanyag.

Eredményes munkájához alapvető követelmény az állandó tanulás, az ismeretszerzés és a tájékozódás.

Munkavégzést akadályozó korlátok

A filozófus elméleti jellegű munkatevékenységet folytat. Olyan szellemi munkát végez, amely nem támaszt különösebb érzékszervi és mozgásos követelményeket a szakma művelőivel szemben, főként pszichés megterheléssel jár.

A filozófus elméleti, absztrakt problémákkal foglalkozik, olvassa a régebbi korokban élt és a kortárs szerzők műveit, tudományos publikációkat ír, vagy előadásokat tart, kommunikatív jellegű tevékenysége az oktatás. Az előadások, órák megtartása során a légző- és beszélszervek nagy megterhelésnek vannak kitéve. A beszédhiba hátrányt jelenthet a pályán.

Az oktatói munka jó figyelemösszpontosítási és -megosztási képességet követel, figyelnie kell a tananyagra, a feldolgozás módszereire, a hallgatók reakcióira, észrevételeire.

Kizáró ok, ha a munkavállaló:

- ◆ fokozott figyelmet igénylő munkát nem végezhet.

Csak bizonyos munkakörökben kizáró ok, ha a munkavállaló:

- ◆ ép hallást igénylő munka végzésére nem alkalmas,
- ◆ jó beszédkészséget igénylő munka végzésére nem alkalmas,
- ◆ tartós ülőmunkát nem végezhet.

Szakképzés

Filozófus végzettséget a tudományegyetemek bölcsészettudományi karán lehet szerezni: Ezek általában tanárképes bölcsész szakok, a tanárszak elvégzésével a tanári képzés is megszerezhető.

A filozófiai szakképzésnek több célja is van. A legfontosabb, általános cél, hogy olyan művelt, filozófiai képzett értelmiségiek kerüljenek ki az oktatásból, akik a szellemi élet különböző területein képesek arra, hogy hordozzák a filozófia integratív szerepét, s így reintegrálni tudják a tudás különféle területeit. Ehhez szükség van a tudományos-technikai háttér filozófiai megközelítésére éppúgy, mint a humán kultúr szférák filozófiai kezelésére. A filozófia szakon a középiskolai filozófia-oktatás, a filozófiai kutatás és felsőoktatás, valamint a humánkultúra egyes területei számára képeznek felkészült tanárokat, illetve szakembereket.

A filozófiai szakképzéssel rendelkezők egy része az eddigiek során is a kulturális élet olyan különböző területein helyezkedett el, mint például a lap- és könyvnyomtatás, a rádió és a televízió, a közélet, stb. Az említett területek továbbra is igénylik a filozófiai kérdésekben járatos szakemberek tevékenységét.

Nyugat-európai tapasztalat, hogy a gazdasági tanulmányokat folytatók szívesen veszik fel a tárgyat, mivel hasznos szemlélet- és gondolkodásbeli pluszt ad.

Néhány egyetemi tantárgy

Bevezetés a filozófiába (A tárgy feladata, hogy megismertesse a filozófiát, mint tudományt és a filozófiai gondolkodást mint sajátos szellemi tevékenységet.)

Filozófiai hermeneutika (A hallgatók e bevezető során a hermeneutikai reflexiónak mint filozófiai közegnek legfőbb vonásaival ismerkednek meg a filozófiai munkálkodás különböző területein.)

Görög és latin filozófiai szaknyelv (A hallgatók – megfelelő filozófiatörténeti tanulmányaikkal párhuzamosan - görög és latin nyelvi ismereteket tanulnak.)

Angol vagy német szövegolvasás (Az angol és német nyelvű klasszikus, illetve szakirodalom olvasása nélkülözhetetlen a filozófiai tanulmányokhoz.)

Filozófiatörténet (Főbb témák: antik filozófia, patrisztika, skolasztika, felvilágosodás és klasszikus filozófia, legújabb kori és jelenkori filozófiák.)

Magyar filozófiatörténet (A magyar filozófia története szerves, ugyanakkor sajátos része az egyetemes filozófiának.)

Logika (A tárgy megismerteti a hallgatókat a logikával, mint a helyes racionális gondolkodás tudományával.)

Tudományfilozófia (A tudományfilozófia megismerteti a hallgatókat a tudományos kutatásnak, mint sajátos megismerésnek az elméleti alapjaival.)

Nyelvfilozófia (A nyelvfilozófiai bevezetésben központi helyet foglalnak el az un. nyelvi fordulat, a nyelvfelfogások a klasszikus filozófiában, valamint a neopozitívizmus és az analitikus filozófia elképzelései a nyelvről.)

Bevezetés a kognitív tudományba

Szociológia (A szociológia tudománya fontos megalapozású szempontokat nyújt a társadalomfilozófia és a kultúrfilozófia különböző területeinek tanulmányozásához.)

Politológia (A politológia tudományának tanulmányozása – amellet, hogy megalapozást nyújt a társadalom- és történetfilozófia problémáinak megértéséhez - hozzásegíti a hallgatókat a korunk fontos kérdéseiben való elméleti eligazodáshoz.)

Társadalomfilozófia (A tárgy foglalkozik a társadalom és a történelem vizsgálatok felvetődő filozófiai problémákkal, és elemzésük során filozófiai következtetések levonására törekszik.)

Esztétika (A tárgy egyrészt jártasságot kíván nyújtani az esztétikai gondolkodás klasszikus és modern szövegeiben, és ezáltal feltérképezi a művészetről való gondolkodás lehetséges útjait; másfelől az elméleteket szembeírteni kívánja a konkrét művek elemzésének gyakorlati problémáival.)

Vallásfilozófia (A vallásfilozófia a vallásilag megragadott egyetemes valóságot vizsgálja filozófiai szempontból.)

Etika (Az etika annak megválaszolására törekszik, hogy milyen normáknak kell az embereket cselekvéseikben irányítaniuk.)

Szakmai gyakorlat és szakmai továbbképzés az Európai Unióban

Az alábbi honlapon különböző nemzeti és nemzetközi oktatási-képzési pályázati programok találhatók. Így többek között az Európai Bizottság Socrates oktatási, és Leonardo da Vinci szakképzési programjai, valamint a felsőoktatásban résztvevők közép-európai CEEPUS programja.

A honlap információt nyújt a felsőoktatási rendszereket támogató Tempus III. és az Erasmus Mundus programokról, valamint az Európai Unió Kutatási és Technológiafejlesztési Keretprogramjának lehetőségeiről.

Elérhetőség: www.tka.hu

Kereseti lehetőségek:

Az egyes foglalkozások átlagkereseti statisztikáját – több évre visszamenőleg – az Állami Foglalkoztatási Szolgálat honlapján teszi közzé, a Statisztika menüpontban (egyéni bérek és keresetek statisztikája).

Elérhetőség: www.afsz.hu

Elhelyezkedési lehetőségekről tájékozódhat az Állami Foglalkoztatási Szolgálat kirendeltségein, a www.afsz.hu internetes elérhetőségen, vagy mobiltelefonon a <http://wap.afsz.hu> linken.

Kiadja: Foglalkoztatási és Szociális Hivatal

Felelős kiadó: Pirisi Károly főigazgató

Készült 2001-ben. Aktualizálva 2008-ban az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával.

A jelen dokumentum tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság a tárgyra vonatkozó hivatalos véleményét.